

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
HUMANITATS I MEDICINA

Coordinació: LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA

Any acadèmic 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	HUMANITATS I MEDICINA			
Codi	100552			
Semestre d'impartició	2N SEMESTRE - GRAU- JUN/SET			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Medicina	3	OPTATIVA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	3			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA	TEORIA	
	Nombre de crèdits	2	1	
	Nombre de grups	1	1	
Coordinació	LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA			
Departament/s	MEDICINA I CIRURGIA			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	veure metodologia			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català/castellà			
Distribució de crèdits	3 crèdits			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA	mlafarga@alumnes.udl.cat	0	
LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA	mlafarga@alumnes.udl.cat	1,5	
PEÑASCAL PUJOL, EDUARDO JOSE	eduardo.penascal@udl.cat	1,5	

Informació complementària de l'assignatura

Objectius acadèmics de l'assignatura

Objectius acadèmics de l'assignatura

Aprendre a observar críticament les emocions humanes del pacient i les relacions que s'estableixen, tenint com a base reflexiva un text literari o una producció audiovisual. Desenvolupar l'observació, l'anàlisi, l'empatia i l'autoreflexió que són destreses essencials per a la praxis sanitària. L'experiència permetrà consideracions i perspectives diferents respecte a la vida, la malaltia i la mort. Es treballarà la medicina practicada amb competència narrativa, és a dir amb les habilitats d'absorbir, interpretar i respondre a les històries dels pacients (les seves narracions), habilitats que habitualment estan destinades a les facultats de lletres i són absents en les de medicina. No obstant això, sempre és un bon moment d'incorporar-les al nostre maletí d'eines, habilitats i coneixements com un instrument més de la nostra motxilla de coneixement (Marrero M). Pot semblar molt teòric, però, en algun moment, diguin a un pacient, d'aquests tan complexos que tant ens desconcerten: "expliqui'm tot el que cregui que jo hagi de saber sobre vostè per ajudar-li" i posin tots els sentits a escoltar, només a escoltar, activament, sense escriure, sense traduir a llenguatge mèdic el que el pacient conta, immersos en la seva història, com quan llegim una bona narració en un llibre. La humilitat narrativa reconeix que les històries dels nostres pacients no són objectes que puguem comprendre o dominar, sinó entitats dinàmiques a les quals ens podem aproximar i comunicar, mentre, alhora, romanen obertes a la seva ambigüitat i contradicció, i connectades en una constant acte-avaluació i acte-crítica. Ens aproparem a temes tals com el nostre paper en la pròpia narrativa, les nostres expectatives en ella, i la nostra identificació en el seu context veurem com la història ens repel·leix o ens atreu perquè ens recorda un nombre d'experiències personals (S. Das Gupta, The Lancet.com Vol 321 March 22, 2008). La humilitat narrativa ens convida a reconèixer que la història pertany al pacient, que treballem amb ella, però que no podem apropiari-nos d'ella, i que hem de tenir en compte que les nostres pròpies històries modifiquen els significats d'una manera tal que pot ser que canviem totalment la del pacient. Ens col·loca en la posició de receptors, no solament actuant sobre els altres (els pacients) sinó reconeixent una actuació mútua, recíproca d'un sobre un altre, i viceversa.

Objectius d'aprenentatge:

1. Observar críticament les emocions humanes del pacient i les relacions que s'estableixen tenint com a base reflexiva un text literari.
2. Desenvolupar l'observació, l'anàlisi, l'empatia i l'autoreflexió que son destreses essencials per a la praxis sanitària.
3. Considerar perspectives diferents respecte a la vida, la malaltia i la mort.
4. Complementar la formació dels estudiants universitaris mitjançant la visió, compartida i comentada, de documents audiovisuals i narratius, seleccionats pel seu interès i per la seva capacitat de generar reflexions i vivències que, estimulades i canalitzades pel professorat, permetin una aproximació diferent a les relacions metge-pacient.
5. Introduir elements de reflexió al coneixement mèdic que adquireix l'estudiant.
6. Comprendre la vivència subjectiva de la malaltia, la dimensió narrativa de la medicina, la relació entre el fet de estar malalt, la biografia i la personalitat del pacient, la influència de les relacions amb el personal sanitari enfront el desenvolupament de la malaltia i del seu tractament
- 7 Incloure en el procés reflexiu la figura del metge malalt en diferents dimensions: el metge com a pacient i la seva relació amb l'entorn sanitari i la pròpia malaltia i la patologia generada per les interaccions establertes per la pròpia praxis en la relació metge-malalt-sistema sanitari .

Competències

Competències significatives del pla d'estudis del BOE de grau

Altres competències que no son de la matèria, però son de la titulació

Altres competències que no son de la titulació

Competències generals

RAM1 Organitzar les emocions humanes del pacient i les relacions que s'estableixen tenint com a base reflexiva un text literari

RAM2 Descriure l'observació, anàlisi, empatia i autoreflexió com habilitat essencial per a la praxis sanitària

RAM3 Categoritzar perspectives diferents respecte a la vida, la malaltia i la mort

RAM4 Desenvolupar la formació dels estudiants a través d'una visió compartida i comentada amb documents audiovisuals i narratius seleccionats per la seva capacitat de generar reflexions i vivències que canalitzades des del professorat permetin una aproximació diferent a les relacions metge-pacient

RAM5 Distingir elements de reflexió relacionats amb el coneixement mèdic que adquireix l'estudiant

RAM6 Comparar la vivència subjectiva de la malaltia des de la dimensió narrativa de la medicina segons les influències del desenvolupament de la malaltia i del seu maneig terapèutic

RAM7 Modificar el procés reflexiu de la figura del metge malalt, reordenar la relació amb l'entorn sanitari

Les competències estratègiques de la Universidad de Lleida:

3. Domini de les TIC.

4. Respecte als drets fonamentals d'igualtat entre homes i dones, a la promoció dels Drets Humans i als valors propis d'una cultura de pau i de valors democràtics

Continguts fonamentals de l'assignatura

Continguts fonamentals de l'assignatura

L'eix central d'aquesta assignatura és desenvolupar habilitats per interpretar les experiències de l'alumne de Medicina i compartir-les amb els altres. Això, amb un disseny curricular planificat permetrà percebre la diversitat cultural que engloba a les relacions humanes, reflexionant sobre els valors personals. Avui en dia sabem que l'aprenentatge de la medicina és bo fer-lo en tots els àmbits en el que l'egregat en Medicina es podrà moure en finalitzar els seus estudis, ja que així pot conèixer la complexitat de tots els contextos i les relacions entre els metges i pacients que es poden donar fora d'un llit hospitalari. Poder tenir un certa reflexió en el camp humanístic ens pot ajudar a obrir-nos a tota la varietat de disciplines mèdiques, integrar la humilitat en les nostres relacions, respectar la subjectivitat i la incertesa, i deixar-nos meravellar en un món en que l'angoixa, la tristesa i la frustració pot estar de vegades implícita en la professió i que cal reconèixer. Aquesta forma de treballar s'ha plantejat metodològicament en moltes universitats de prestigi internacional treballant les tasques creatives, imaginant interpretacions, estimulant la curiositat, inventant històries amb finals diferents i reflexionant molt sobre les emocions.

Aquesta ment oberta ens pot ajudar a comprendre les diferents perspectives, opinions i visions que poden tenir els metges i els pacients. És una oportunitat d'integrar les humanitats amb la formació bio-psico-social, demostrant un cop més que ens cal una visió holística dels processos. El coneixement s'anirà creant de la mateixa forma que es fa al dia a dia dels professionals de la medicina, això és, llegint, reflexionant, debatint, discutint, escoltant, observant, en un conjunt d'actes que els metges fem quotidianament.

Els professors, mitjançant diferents materials gràfics, visuals o literaris, proposaran als alumnes un exercici d'observació, anàlisi, empatia i autoreflexió per a considerar perspectives diferents respecte a la vida, la malaltia i la mort, facilitar la reflexió personal, el debat i el saber compartir les experiències vitals amb la resta de companys.

Eixos metodològics de l'assignatura

Eixos metodològics de l'assignatura

Classes magistrals /participatives:

Es realitzaran per a tots els alumnes. Tenen com a finalitat donar una visió general del contingut bàsic de les parts de l'assignatura. Cineforum, debats, anàlisis de texts literaris i entrevistes, introducció al procés narratiu, reflexió personal. Es treballarà en petit i gran grup.

Activitats virtuals:

Seràn realitzades a través del campus virtual Sakai. Aprofitant aquest espai els alumnes realitzaran diferents activitats d'avaluació continuada vinculades a la preparació de continguts temàtics, l'aplicació de conceptes, i la realització i presentació de treballs.

Tutories:

Es realitzaran a petició de l'alumne, són opcionals i tindran lloc sota cita prèvia per correu electrònic. Té com a objectiu principal posar en comú els continguts temàtics, orientar els aprenentatges, aclarir dubtes i ajudar en la elaboració dels treballs

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Pla de desenvolupament de l'assignatura

El valor i els valors de la medicina

La medicina és un art i una ciència a la vegada. Però n'hi ha una ni altra possibilitat que exclou la reflexió. Al contrari, ambdues la necessiten. Es proposa introduir al coneixement mèdic que adquireix l'estudiant elements de reflexió. Es pretén que el coneixement prengui més sentit i la praxi millor orientació. Es tracta d'una proposta reflexiva més en l'àmbit epistemològic que en l'ètic, tot i que no exclou aquest. Per això el títol parla del valor – la pretensió i l'abast del coneixement mèdic- i els valors –allò que exigeix i aporta la pràctica mèdica. En resum, es tracta d'aportar més coneixement que informació a través de la insinuació de temes i el debat que aquests susciten. Es treballarà també el concepte de professionalisme: la visió de la professió mèdica des de la formació acadèmica a la capçalera del pacient

L'evolució del metge humanista

Es tracta, a través de textos literaris i de clips de pel·lícules, de veure l'evolució d'un metge/ssa. Es parlarà de les pràctiques assistencials, el metge/ssa a l'inici de la seva carrera professional fins al final d'aquesta i l'evolució d'aquest/a

El metge malalt i el metge que pateix

Es tracta de complementar la formació dels estudiants universitaris mitjançant diferents relats de metges que han patit una malaltia greu.

Es treballarà també textos o clips cinematogràfics que donin la visió de com el metge també pot patir malalties o patir a causa de les seves actuacions mèdiques. Es donaran eines perquè el metge pugui afrontar la seva malaltia o el seu patiment.

El conte com eina d'apropar la malaltia als infants

El seminari es basarà amb com a través del conte, es pot apropar la malaltia i la mort als infants. La professora convidada, contacontes professional, ens aproparà una manera més adequada d'afrontar la malaltia i la mort als nens.

La malaltia a través de la narrativa dels pacients. La visió dels pacients

Ens acompanyarà una persona, relacionada amb l'associacionisme d'entitats que agrupen pacients, i ens explicarà la forma que ha tingut per canalitzar la seva experiència com a malalt per ajudar a altres persones que han estat o estan passant ara per la mateixa situació que ell i, com les associacions de malalts o grups de recolzament poden ser útils en aquestes situacions.

Altres persones relacionades amb associacions de malalts o grups de recolzament ens donaran la seva visió de, com amb l'ajut d'altres persones que han pogut passar per experiències similars, és possible afrontar diferents diagnòstics o situacions a la vida

Treballant amb el professionalisme: equitat i la compassió

Es treballarà la visió de la salut i el professionalisme mèdic en diverses situacions, etapes de la vida i condicions dels pacients. Es farà una aproximació del professionalisme envers persones grans, pacients amb malalties cròniques, discapacitats físiques i/o psíquiques, així com envers disforia de gènere

Treballs narratius, d'assaig i reflexius

Es farà un treball en petit grup relacionat amb les humanitats.

Durant el desenvolupament de les sessions l'alumne participarà i realitzarà un treball, conjuntament amb altres

Bibliografia i recursos d'informació

Libres:

- Understanding Medical Education: Evidence, Theory and Practice, second edition. Learning medicine from the humanities. Ch. 16. J Jill Gordon and H Martyn Evans. 2014

Articles d'especial interès per a l'assignatura:

- Gérvas J, Pérez M. "Aventuras y desventuras de los navegantes solitarios en el Mar de la Incertidumbre". Aten Primaria. 2005;35:95-8. Disponible a: <https://core.ac.uk/download/pdf/82011863.pdf>
- Las consultas sagradas. Disponible en: <https://lacabecera.org/consultas-sagradas/>
- Humanidades Médicas. Su vigencia para la práctica clínica. Dr. Baltasar Aguilar Fleitas. Rev Urug Cardiol 2014; 29: 169-172
- El cine y las dimensiones colectivas de la enfermedad. Carlos Tabernero Holgado, Enrique Perdiguero Gil. Rev Med Cine 2011; 7(2): 44-53. Ediciones Universidad de Salamanca
- ¿Por que algunos médicos se vuelven poco éticos (¿malvados?) con sus pacientes?. José Ramón Loayssa Lara,[1], Roger Ruiz Moral y Javier García Campayo. Aten Primaria. 2009;41(11):646–649
- Reflexiones sobre la deshumanización de la educación médica: empatía, emociones y posibles recursos pedagógicos para la educación afectiva del estudiante de medicina. Graziela Moretoa, Pablo González Blasco y Agustina Piñero. Educ Med 2018; 19(3): 172-177
- El médico enfermo. Jaume Padrós. disponible en : <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6709469>
- URDAY-FERNÁNDEZ, Dayana; CUBA-FUENTES, María Sofía. Medicina narrativa. In: *Anales de la Facultad de Medicina*. UNMSM. Facultad de Medicina, 2019. p. 109-113.
- BARBADO HERNÁNDEZ, F. J. Medicina y literatura en la formación del médico residente de medicina interna. In: *Anales de medicina interna*. Arán Ediciones, SL, 2007. p. 195-200.

Adreces d'Internet interessants per consultar:

- <http://litmed.med.nyu.edu> Literature, Arts, and Medicine Database at NYU School of Medicine.
- <http://medhum.blogspot.com>
- <http://www.medhumanities.org> <http://blogs.bmj.com/medical-humanities/>
- <http://medhum.med.nyu.edu/blog/>
- <https://medicinacienciayarte.com/wp/blog/category/medicina-narrativa/>
- El arte de no hacer nada: <http://gerentedemediado.blogspot.com.es/2014/07/el-arte-de-no-hacer-nada.html?m=>